

קרימינולוגיה

שם ביה"ס:
תיכון המושבה

ישוב:
זכרון יעקב

תחום הדעת:
מדעי החברה

מס' יחידות לימוד:
2 יחידות לימוד

סמל מוסד:
356212

כותבת התכנית:
מירי אבירם

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי

תאריך עדכון
תשפ"ב

תכנית ייחודית בקרימינולוגיה (2 יח"ל)

מגמת מדעי החברה

תיכון ה"מושבה" זכרון-יעקב

כתיבה, עריכה, הפקה ויישום התכנית: מירי אבירם, רכזת מדעי החברה, תיכון ה"מושבה" זכרון-יעקב
מעוף הציפור 1 זכרון-יעקב • טל: 046293585 פקס: 046293584 • <http://highzy.iscool.co.il>

כל הזכויות שמורות ©
ניסן תשע"א, אפריל 2011

תוכן העניינים

תוכן	עמודים
הרקע לפיתוח התכנית והרציונל	5
סיבות והנמקות	5
ייחודיות התכנית	7
כותבת התכנית ושותפותיה	9
התלמיד וצרכיו	9
המורה ותפקידיה	10
החברה וצרכיה	11
התפישה הרעיונית של התכנית (הרציונל)	14
מטרות התכנית	17
אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	19
פירוט התכנית	21
שנה א' - כיתה י"א	21

35	שנה ב'- כיתה י"ב
48	דרכי הערכה שוטפות וסופיות
51	משימת-ביצוע
55	דוחו"ת ותרגיל לדוגמא
59	בבליוגרפיה

הרקע לפיתוח התכנית והתפיסה הרעיונית של התכנית (הרציונל):

1. סיבות והנמקות:

במהלך שנים רבות למדו בני ובנות זכרון-יעקב בבית-ספר אור"ט השומרון בבנימינה עם בני-נוער נוספים מהישובים הסמוכים וכתוצאה מכך הירבו לבלות יחדיו בזכרון-יעקב ובשכנותיה. זכרון-יעקב היוותה שנים רבות מוקד עליה לרגל של לא מעט בני-נוער מכל ישובי האיזור ועקב-כך נמצאו מרביתם מהלכים ברחובותיה של המושבה משועממים. כחלק בלתי נפרד מיחודיות המושבה הוחלט לפתח מוקדי משיכה חינויים לבני-הנוער. תיכון ה"מושבה" הוקם לאחר שנים רבות של הגות וחשיבה ארוכת טווח הרואה בראש ובראשונה את טובת ילדי זכרון-יעקב. כחלק ממטרה זו הוחלט כי הגברת מודעות פסיבית ואקטיבית של התלמידים תהווה דרך יעילה למינוף הקשר עימם ויצירת תרבות חברתית וערכית המובילה לצמיחתם וקידומם. בית-ספר תיכון המושבה נתפש כמסגרת יעילה להעברת האינפורמציה והמסרים החינוכיים הנחוצים למטרה נעלה זו.

אנו רואים מטרה נעלה ואף מקודשת לחנך את הדורות הצעירים לצמיחה ותנופה תרבותית, חברתית, ערכית ואינטלקטואלית. ברור לנו שחינוך על כל רבדיו, מתחיל מצמאון לידע, הקיים בקרב תלמידנו, ותפקידנו העיקרי ללמד את תלמידנו את מירב הידע ההיסטורי והאקטואלי על-מנת שיבחרו בתבונה ובשיקול-דעת לחיות חיים מוצלחים וטובים.

בית-ספר תיכון ה"מושבה" מאמין באינטגרציה ומעוניין לטפח קשר אמיתי בין אדם לחברו. בבתי הספר היסודיים מציגים התלמידים בפרוייקט מיוחד הנקרא- "שורשים" את תרבותם ומסורות משפחותיהם. זהו מפגש רב-תרבותי בו מציגים סמלים, לבוש ומזונות שונים המאפיינים את תרבויותיהם של משפחות התלמידים, כדי להסיר את הניכור והבורות המהווים מקור לשנאה וגזענות ומאפשרים פתח ליצירת מודעות לזולת.

לדעתם של קרימינולוגים רבים קיים קשר בין תסכול על רקע של התנגשות תרבויות לבין פשיעה וסטייה חברתית. התכנית הייחודית בקרימינולוגיה מנסה לתת מענה לבעיה קשה זו במסגרת הדיון ובלמידה חוויתית, בכך שהיא עוסקת בקשיים ובבעיות הקיימים בדרך לאינטגרציה, לסולידאריות ולבריאות חברתית מתוך מגמה להצגת פתרונות ודרכי התמודדות אפשריים כדי לשפר ולתקן את המצב.

מצאנו מספר סיבות רלוונטיות לכתיבת התכנית הייחודית בקרימינולוגיה:

1. בזכרון-יעקב קיימת אוכלוסייה הטרוגנית כתוצאה מתהליך אינטגרציה שעברה בשנים האחרונות: מצד אחד נוער מצטיין אקדמית ומצד שני נוער משועמם ומבולבל שאת רוב זמנם הפנוי מבליים בשוטטות ברחבי המושבה. אנו מעוניינים לנטרל פערים אלו וזאת באמצעות חינוך לידע וערכים. ראינו לנכון ליצור תכנית ייחודית שטומנת בחובה את ההקשרים השונים והמשיקים בין תחומי-הדעת המרכזיים: סוציולוגיה וקרימינולוגיה, העוסקים בנושאים משותפים כגון: סוגי תרבויות, קבוצות שונות, הקשר בין הפרט לחברה ועוד, ושתכנית זו תתמקד בנושאים רבים מתחום עבריינות הנוער.

אחת ממטרות העל בתוכניתנו היא מיגור צמיחת תופעת ה"שוטטות" של צעירי זכרון-יעקב המשועממים. ידוע ממקומות אחרים שאם לא "תופסים" תופעה זו בזמן היא עלולה להוביל לעבריינות נוער. אנו רואים יתרון גדול בלימוד תחום הקרימינולוגיה בכלל ועבריינות הנוער בפרט לבוגרינו, שכן באמצעות התכנית ייחשפו לסיפורים אישיים של: קורבנות לאלימות, אסירות ואסירים שעברו על החוק, תופעת עבריינות הנוער ועוד נושאים רבים אחרים שישפיעו על דעתם ויעצבו את תפישת עולמם. כמו-כן אנו מעוניינים לחשוף את תלמידנו לסיפורים של צוותי האכיפה, הטיפול וההוראה העוסקים בתחום, כגון: עובדים סוציאליים, קציני מבחן, שוטרים ועוד. כלומר: כדי למנוע עבריינות אנו מעוניינים ללמד על עבריינות!

2. אנו רואים קשר מרכזי והדוק בין התחום הסוציולוגי לתחום הקרימינולוגי, לא רק משום שקיימים נושאי לימוד משותפים (אך הינם נחקרים מזוויות ראייה שונות) אלא בעיקר מפני שתחומי דעת אלו יכולים להשלים אחד את השני באמצעות התאוריות המסבירות את התופעות השונות. חשוב לנו לאפשר לתלמידנו את מרחב הידע המבוסס על התאוריות השונות, עימן ימשיכו הלאה ללימודיהם באקדמיה. תיכון ה"מושבה" מבוסס על אשכולות מרכזיים המשיקים לדיסציפלינות אקדמיות. אנו מעוניינים לצמוח ולבסס את עצמנו בתמיכה עם מוסדות אקדמיים מהמובחרים בארץ, ולכן חשוב לנו לכתוב את התוכנית עם מירב הידע העכשווי הנלמד באקדמיה. אנו מעוניינים לחשוף את תלמידנו לתאוריות השונות ולכלי הלמידה השונים בהם יוכלו להעזר בעתיד.

3. משיחות שנערכו עם תלמידי בית-הספר התברר שנושאי הפשיעה והעניינים אותם במיוחד וכי היו מעוניינים להבין את ההקשרים התרבותיים והחברתיים לתופעות העבריות השונות. מעניינות אותם במיוחד הסיבות לתופעות העבריות, וכן התוצאות הנגרמות מכך. כמו-כן מעוניינים תלמידנו ללמוד על הצד המקצועי בתחום הקרימינולוגיה: האכיפה, הטיפול, הסיוע וההוראה בתחום הקרימינולוגי.

4. הסיקור הנרחב של נושאי העבריות בכלי התקשורת ומעורבותם של אנשים מכל שכבות האוכלוסייה בנושאי עבריות, יוצרים את הרלוונטיות לחייהם של התלמידים. המרכיב התקשורתי וחשיבות המדיה בחייהם של התלמידים, מלמדים אותנו על חשיבות לימוד הנושאים בקרימינולוגיה ובמקביל לקיחת אחריות כמוסד המחנך לידע אקדמי ולניפוץ מיתוסים בתחום הקרימינולוגיה שלפעמים באים לידי ביטוי באמצעי התקשורת השונים.

התכנית הייחודית בקרימינולוגיה מיועדת לקרב את בני הנוער להבנת תופעות הפשיעה והסטייה ודרכי ההתמודדות עם תופעות קשות אלו. התכנית מהווה דיסצפלינה ייחודית המשלבת את תחום עבריות הנוער כנושא מרכזי בתכנית, המביא לידי ביטוי ידע תאורטי ומעשי מתחום הפשיעה והענישה. ייחודיות התכנית בהקניית ידע וכלים מעשיים לתלמידנו שישרתו אותם במהלך חייהם.

2. ייחודיות התכנית:

התכנית ללימודי קרימינולוגיה תוקם במטרה להקנות לתלמידנו כלים תיאורטיים ופרקטיים המתייחסים לגורמי הפשיעה, להיבטים החברתיים-תרבותיים של תופעות הפשיעה השונות, לידע מקיף בתחום המקצועי וכן- התייחסות מיוחדת לתופעת עבריות הנוער.

התכנית מבטאת את ההיענות לצורכי ומאוי התלמידים, תוך הבנה לנחיצותה וחשיבותה החינוכית והמעשית לבית-הספר, לתלמידים ולקהילה. התכנית ייחודית בדרכי ההוראה המדגישות את ההתייחסות לתופעות העבריות בכלל ועבריות הנוער בפרט, וכן בשילובה עם נושאים אקטואליים. הסטטיסטיקות המשטריות מצביעות בבירור על עלייה חדה בפשיעת בני-נוער ונושאי פשיעה וחוק מובאים חדשות לבקרים באמצעי התקשורת השונים כשמעורבים בהם

לצערנו, אנשים מכל שכבות החברה. הלמידה משלבת הצגה של בעיות אקטואליות ופתרונות אפשריים ויש בה מסר חינוכי ברור הראוי ללמידה והפנמה לכל אדם.

התכנית תופעל במסגרת מגמת מדעי החברה ותהא מבוססת על הקשר בין הסוציולוגיה והקרימינולוגיה. הסיבה לכך היא שרוב התיאוריות המודרניות להסבר התופעות בהן עוסקת הקרימינולוגיה הן בעלות אוריינטציה סוציולוגית ברורה ומדגישות את חשיבות הגורם המשפחתי, החברתי והתרבותי להסבר תופעת הפשיעה והסטייה בחברה.

נושאים כגון: סוגי סטיות ונורמות, תרבויות משנה והתנגשות תרבויות, קונפליקטים במשפחה והשפעות המשפחה כסוכני חיברות ראשוניים, אנומיה, הגישה הפונקציונליסטית, קונפורמיות, סגנונות מנהיגות והשפעה חברתית, כנופיות נוער, סחר בנשים ועוד הם רק חלק מהנושאים המשיקים לשתי הדיסציפלינות ומעידים על הקשר האמיץ ביניהן.

אנו מעוניינים לחזק קשר אמיץ זה באמצעות נדבך נוסף ומרכזי בתחום הקרימינולוגיה- עבריינות הנוער:

התכנית תעסוק בתיאוריות מתחום הקרימינולוגיה ותשלב הסברים ביולוגיים, פסיכולוגיים וסוציולוגיים. התכנית תעסוק במושגים מרכזיים בתחום הפשיעה ותציג את תופעת עבריינות הנוער כתופעה מרכזית בלימודי תחום הקרימינולוגיה. התכנית תתאר את התיאוריות לעבריינות הנוער, תציג את היקף התופעה בשנים האחרונות, תתאר את המאפיינים היחודיים לעבריינות נוער ותעסוק בנושאים שונים הקשורים לכך כגון: כנופיות נוער, סמים בקרב מתבגרים, תרבות הפנאי בקרב מתבגרים כגורם לפשיעה ועוד. בנוסף, התכנית תתמקד בלמידה תאורטית וחוויתית של הצד המקצועי בתחום העבריינות בכלל ובתחום עבריינות הנוער בפרט. דרך למידה של מקצועות שונים מתחום האכיפה, הטיפול וההוראה ילמדו התלמידים על חשיבות העולם המקצועי בתחום. כגון: שוטרים, קציני-מבחן, סוהרים, קציני טיפול ושיקום בבתי הסוהר, עובדים סוציאליים, מרצים לקרימינולוגיה במסגרות אקדמיות, מנהלי מוסדות טיפול שונים, מטפלים בשיטות שונות כמו: אומנות, סדנאות אלקטרוניקה ועוד.

3. כותבת התכנית ושותפותיה:

רכזת מגמת מדעי-החברה- מירי אבירם, בוגרת המכללה האקדמית "עמק-יזרעאל" בקרימינולוגיה. בעלת תעודת הוראה ממכללת "אורנים" ונסיון בהוראה. בנוסף, נסיון רב שנים בטיפול, הדרכה והנחייה לאוכלוסיות בסיכון. מירי הקימה ומלמדת השנה את שתי מגמות מד"ח בתיכון ה"מושבה". שותפות התכנית המצוינות להלן קראו את התכנית לאחר שנכתבה ע"י מירי ונתנו אישורן לביצועה.

מנהלת תיכון המושבה- גב' עדנה חן, בוגרת אוניברסיטת חיפה ואוניברסיטת תל-אביב, בתארים ראשון ושני בספרות עברית, תולדות האומנות, מנהל ומנהיגות בחינוך. גב' עדנה חן ניהלה בשנים האחרונות את ביה"ס "שלום" למדעים ואומנויות אשר במצפה-רמון, וחלק ניכר מעשייתה החינוכית בשנים האחרונות קשורה היתה להנחייה של תוכנית ייחודית בחינוך לקרירה (5 יח"ל). גב' עדנה חן בנתה תכנית ייחודית זו והנחתה את מחוז צפון ומרכז בהצלחה רבה ובנוסף הנחתה דרך "ברנקו-וויס" את תכנית "מימדי-למידה".

מנהלת פדגוגית- גב' רונית כהן, בוגרת מכללת אחווה ואוניברסיטת תל-אביב, בתארים ראשון ושני בהסטוריה ולשון עברית. גב' רונית כהן ריכזה את פרויקט "אומץ" שנים רבות ועסקה בחינוך תל"מ ובניית פרויקטים מקיפים.

יועצת תיכון המושבה- גב' ענת הוד, בוגרת המכללה לישראל ואוניברסיטת בוסטון, בתארים ראשון ושני בחינוך מיוחד, פסיכולוגיה וייעוץ חינוכי. במשך שנים רבות מלווה את אוכלוסיית זכרון-יעקב כמטפלת משפחתית דרך מכון "מפנה" בחיפה.

4. התלמיד וצרכיו:

תלמידי המגמה יהיו תלמידי כיתות י', י"א ו- י"ב שבחרו במגמה מתוך עניין בנושאי המגמה והם בעלי ממוצע ציונים 70 ומעלה במקצועות עתירי מלל. תלמידים אלו יופנו על ידי צוות ההכוון של בית הספר הכולל את רכזת השכבה, יועצת השכבה, המנהלת הפדגוגית ומנהלת בית-הספר. צוות זה יחליט במשותף עם רכזת המגמה על קבלת תלמידים אלו למגמה, ובמערכת השיקולים ילקח בחשבון גם פוטנציאל תלמידים אלו לעמוד בדרישות המגמה ולהשיג תעודת בגרות מלאה תוך הסתמכות על תוצאות מבחנים פסיכוטכניים וחוות הדעת של המחנכים והמורים המקצועיים המלמדים בכיתות.

מפני שהתלמידים מגיעים משכבות אוכלוסייה הטרוגניות החלטנו לפתח תכנית ייחודית זו על-מנת לצמצם את הפערים כמה שניתן. את הפערים ניתן לצמצם במספר דרכים כגון: התכנית תיתן ביטוי אישי לכל תלמיד מול כל הכיתה. על-ידי משימת הביצוע ולמידה חוויתית של כל התלמידים. התכנית תיצור למידה אינטנסיבית ויצירת מודעות ללמידה. כמו-כן התכנית תקדם תלמידים חלשים ותשאף למצוינות בקרב התלמידים החזקים יותר. התכנית תשאף לטפח בתלמידים רמת מודעות חברתית גבוהה מתוך הבנת המציאות באשר לתופעות פשיעה וסטייה בחברה ורמת מחויבות גבוהה למציאת פתרונות אפשריים. אחריות התלמידים ופיתוח המעורבות הקהילתית יכולים לבוא לידי ביטוי בהתנדבות, בסיוע בקהילה ובגילוי אזרחות טובה ורגישות חברתית. תלמיד שמתנדב יקבל בונס בציון הסופי של 5% לציון.

5. המורה ותפקידה:

תיכון ה"מושבה" הינו בית ספר צומח וזו שנתו השנייה. תלמידי המגמה, הלומדים כיום בכיתות י' והחלו השנה ללמוד סוציולוגיה, מהווים כיום אחוז נכבד מכלל תלמידי השכבה ומטרתנו להוביל את המגמה כפורצת דרך בתחום ולהגדילה בשנים הבאות. אנו מודעים לחשיבות הרבה של הצלחת תלמידנו בשנת הלימודים תשע"א, וברצוננו ליצור צוות מקצועי שיוביל את המגמה. כיום רכזת המגמה והמורה היא מירי אבירם, בוגרת החוגים לסוציולוגיה, פסיכולוגיה וקרימינולוגיה במכללה ה"אקדמית עמק-יזרעאל" ובעלת תעודת הוראה בפסיכולוגיה ממכללת "אורנים". למירי נסיון מקצועי רב שנים בתחום הטיפול, השיקום והענישה של בני-נוער ובכוונתה לקדם את המגמה ברמה מקצועית אקדמית.

תפקידי המורה לקרימינולוגיה:

1. המורה תלמד את תחום הדעת באמצעות הוראה דידקטית מקצועית ומעניינת.
2. על המורה להיות מומחית לתהליכי למידה ולסייע להתפתחות התלמידים.
3. המורה תתווך באינטראקציה הסביבתית עם הלומדים ותכוון את לומדיה לקראת יכולת לימוד עצמאית.

4. המורה תזמן לתלמידים ולתלמידות הרצאות, סדנאות, סיורים, ראיונות ועוד שלל פעילויות חוויתיות במטרה להוביל את התלמידים לרמת מומחיות בחומר הנלמד.
5. המורה תוביל את תלמידיה לרכישת מיומנויות ניתוח באמצעות חשיבה רפלקטיבית, בדיקת מושגים והצגת רעיונות חדשים.
6. המורה תיצור אינטראקציה משותפת עם תלמידיה, תלווה, תסייע ותהא שותפה פעילה בתכנית בכדי להוביל את תלמידיה לתהליך למידה משמעותי.
7. המורה תסייע לתלמידים ביישום החומר התיאורטי שנלמד ובחקירתו עם אירועים אקטואליים.
8. המורה תכוון את תלמידיה לחשיבה מקורית, ביקורתית ולדין חופשי ופתוח בנושאים המובאים בתכנית.
9. המורה תרבה להשתמש בהדגמות והמחשבות להסברים התאורטיים ותיצור עבודה קבוצתית אינטסיבית.
10. המורה תסייע לתלמידים לארגן את החומר באמצעות בניית מערכות מושגים, תרשימי זרימה וטבלאות סיכום כדי להקל על הבנת החומר הנלמד.
11. המורה תיצור קשר אישי עם תלמידיה ותמנף קשר זה ליצירת רעיונות ומילוי שעות הפנאי שלהם בצורה אפקטיבית ולא בשוטטות ברחובות המושבה כתוצאה משעמום.
12. המורה תוביל לפיתוח מוטיבציה בתלמידים ולרגישות חברתית ואזרחות טובה, להתנדבות וסיוע לזולת.

6. החברה וצרכיה:

זכרון-יעקב הינה מושבה וותיקה עם דירוג סוציאקונומי גבוה של תושביה (7 במדרג, שנת 2008, לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) יחד עם זאת קיימים פערים לא מבוטלים. בין שנות ה- 50-60 הייתה קיימת חלוקה גאוגרפית מסויימת בזכרון-יעקב שהובילה לפערים גדולים מאוד. זכרון-יעקב הייתה מושבה שמנתה כ- 5000 תושבים (וזה היה הממוצע הרבה מאוד שנים עד שהחלה ה"נהירה הגדולה" מן העיר למושבה בתחילת שנות ה- 80) וככזו הקימה שני בתי-ספר יסודיים- האחד ליד מרכז המושבה (ביה"ס ניל"י) שאיכלס את כל תלמידי האיזור, והשני בשיכון הדרומי (בבית "גיבור"). שני בתי הספר הללו יצרו כתוצאה ממיקומם הגאוגרפי פערים תרבותיים וחברתיים. פערים אלו התחזקו והוסלמו על-אף האינטגרציה שחלה בסוף שנות ה-60 בראשותו של מר ישי שיבובסקי, ראש המועצה דאז. ראשית האינטגרציה הייתה בהעברת כל תלמידי השיכון הדרומי לבית הספר במושבה (ניל"י- הקיים עד היום). יצוין כי מדובר

על האוכלוסייה החילונית בזכרון-יעקב. עם התפתחות המושבה וה"נהירה הגדולה" בתחילת שנות ה-80 נוספו בתי-ספר ייסודיים, אך הפערים שקיימים מראשית שנות ה-50 נטמעו היטב בחברת תושבי זכרון-יעקב. גרעינה של המושבה נעוץ באוכלוסייה הוותיקה שרוב רובה הינה אוכלוסייה חקלאית לדורותיה. אוכלוסייה זו מהווה כיום אחוז נמוך מאוד ביחס ליתר האוכלוסייה בזכרון-יעקב. זכרון-יעקב הכפילה את עצמה בשני העשורים האחרונים (מ-10000 תושבים לערך בתחילת שנות ה-80 עד היום כ-21 אלף תושבים) וכתוצאה ממהלך זה אוכלוסייתה הפכה לרב-גונית מבחינת ערכיה הסביבתיים, כלכליים, תרבותיים וחינוכיים. התושבים שהגיעו מן העיר למושבה כפרית הביאו עימם מנהגים ונהגים תרבותיים שונים שהשפיעו במידה ניכרת על תושבי זכרון-יעקב. מאוכלוסייה שהייתה מאוד "נאיבית" שכולם מכירים את כולם כמו בקיבוץ, עם כל האינטמיות הנוגעת בעניין והשלכותיה, הביאו בני הערים תרבות וחוויות חברתיות שונות לחלוטין וגרמו לתושבי זכרון-יעקב לשינוי. הפערים הגדולים החלו כתוצאה ממחסור עז בפתרונות ממסדיים שקיים עד היום: ממרכזי תרבות (מרכז קניות מסחרי, מרכזי בידור ועוד) עבור במספר חנויות עם היצע הנמוך מאוד יחסית לביקוש וכלה במוסדות חינוכיים. רוב התושבים עובדים מחוץ לזכרון-יעקב וממושבה קטנה הפכה זכרון-יעקב למעין ייזור-כלאיים עם סטטוס של עיר (על-אף שאינה רשומה ככזו) וללא פתרונות הראויים לכך.

תהליך הקמת תיכון המושבה אינו רק פרוייקט הנדסי. במשך שנתיים עמלו במחלקת החינוך והמועצה על בניית חזון חינוכי לשוב וכ-150 תושבים ואנשי מערכת החינוך נטלו חלק במפגשים, הרצאות, קריאת מחקרים, סיורים ברחבי הארץ ובמפגשים עם נציגי משרד החינוך, כל זאת במטרה שהמוצר הסופי ייגזר מצרכי האוכלוסייה המקומית ויתאים להם.

תיכון ה"מושבה" מהווה פיתרון אינטגרטיבי לשילובם של כל תלמידי זכרון-יעקב באשר הם. ברצוננו ליצור בית-ספר המוביל למצוינות גם את התלמידים המגיעים ממצב סוציו-אקונומי נמוך ובעלי אמצעים דלים, וכן את תלמידינו המגיעים מבתיים עם מצב סוציו-אקונומי גבוה. תיכון ה"מושבה" הוקם בשכונה חדשה בזכרון-יעקב ומיקומו הגאוגרפי מהווה פן נוסף בפיתרון האינטגרטיבי.

ראש המועצה אלי אבוטבול הצהיר עוד בראשית הדרך כי: "כל ההשקעה האדירה בבית-ספר התיכון החדש של **זכרון יעקב**, התיכון הראשון שיהיה למושבה מיום היווסדה, מכוונת לעמידה בשני יעדים עיקריים: במחזור הסיום הראשון של התיכון בחודש מאי 2013 אפס אחוז נשירה, קרי כל תלמידי התיכון מסיימים 12 שנות לימוד, והיעד השני 100 אחוזי הצלחה בבגרות." במפגש עם הורי ותלמידי המחזור הראשון של בית הספר תיכון ה"מושבה" הצהיר: "כבר

עם סיום הלימודים של המחזור הראשון בבית הספר הזה הוא יהיה לא רק בית ספר תיכון מצטיין. תיכון המושבה יהיה הראשון בארץ בשיעור הבוגרים הניגשים לבחינות הבגרות, הזכאים לתעודת בגרות, ובגיוס לצה"ל." (מתוך: "מגזין המושבות" 2/9/2009, יואב אתיאל)

תיכון ה"מושבה" רואה כנר לרגליו את טובת תלמידיו ומציע בית-ספר חדיש עם מיקום גאוגרפי מעולה הקרוב לכל. לכך שרק תלמידי זכרון-יעקב ילמדו בתיכון ה"מושבה" ישנה משמעות איכותית גדולה, מפני שבראש ובראשונה קיים גיבוש ייחודי לתושבים ובעצם-כך הובלה לרעיונות ייחודיים נוספים המעלים את יתרונה של המושבה כבית עם שורשים מוצקים על כל המשתמע מכך.

תיכון ה"מושבה" בזכרון-יעקב הוא בית ספר אזורי ארבע-שנתי שקולט כל שנה בין 100-200 תלמידים מכל בתי-הספר היסודיים בזכרון-יעקב. בתי-הספר היסודיים מכילים אוכלוסייה חילונית, דתית ודתית-לאומית. בנוסף לכך, קיים במושבה בשנים האחרונות בית-ספר דמוקרטי המשלב מגוון תלמידים שביניהם תלמידים בעלי צרכים מיוחדים שחלקם יגיעו לתיכון ה"מושבה". תיכון-המושבה מעוניין לבצע במסירות רבה את עבודתו החינוכית והחברתית בתנאים לא פשוטים של קליטת אוכלוסייה רב-גונית ואילוצים רבים הקיימים בסביבה.

הורי התלמידים מעורבים בהחלטות המתקבלות בבית-הספר והרשות המקומית רואה בבית הספר גורם מרכזי בקהילה.

תיכון ה"מושבה" דוגל בפתיחות וחדשנות ויוצר מגמות למדעים, אומנויות, חברה וסביבה בחוגי לימוד בדגם אוניברסיטאי. בית הספר "רימון" נתן את חסותו למגמת המוסיקה, בית הספר "ניסן נתיב" למגמת המשחק וה"מדעטק" בחיפה למגמת המדעים.

תיכון ה"מושבה" סיים את שנתו הראשונה עם 5 כיתות ט' המרכזות את כל תלמידי זכרון-יעקב. עד לפני שנה תלמידי המושבה התאחדו עם כל תלמידי האיזור בבית הספר אור"ט השומרון בבנימינה. המיקום הגאוגרפי של בית-ספר אור"ט דרש מתלמידי זכרון-יעקב ערות מוקדמת ונסיעה בהסעות. שנים רבות הלינו תושבי זכרון-יעקב על מעמדה של המושבה ו"תיחזוקה" הערכי והחינוכי באין לה תיכון משלה. לערות המוקדמת של התלמידים ולנסיעה בהסעות לבית הספר ובחזרה היו השלכות שליליות רבות במשך שנים ארוכות.

מגמת מדעי-החברה בתיכון ה"מושבה" הינה מגמה חדשה וצוותה שואף להצלחה ולמצוינות. המגמה פתחה את שעריה לתלמידי כיתות י' בשנת הלימודים תשע"א. צוות המגמה שואף ליצור מגמה ייחודית שתהווה מוקד משיכה ועניין לתלמידים רבים הרואים בנושאים בהם היא עוסקת רלוונטיות רבה לחייהם במדינת-ישראל.

אנו מעוניינים לקדם את התכנית הייחודית בקרימינולוגיה כפורצת דרך במגמת מדעי החברה, ולהוביל למצוינות את כל תלמידינו מתוך תפישה והבנת העניין הרב שיש בתחום הקרימינולוגיה. תפישה זו והעידוד הרב לה זוכה כבר עכשיו המגמה מתבטאים בתהליך הלמידה האינטנסיבי שמתרחש בכיתות הלימוד וברמת העניין ושביעות הרצון שהתלמידים מגלים.

בית הספר הקצה כיתה מיוחדת לתלמידי המגמה. בכיתה זו יש את כל הציוד האודיו ויזואלי הדרוש לשיעורים. תיכון-המושבה תומך בהתלהבות בתכנית החדשה ופעילויותיה ועם קבלת אישור להפעלתה יצא בפרויקט פרסומי מתאים בקרב תלמידי כיתות ט' החדשים על-מנת למשוך תלמידים להגיע למגמה החברתית ובמידת האפשר יקצה שעות הכנה והדרכה מתאימות לתלמידי כיתות ט'. הורי תלמידי המגמה מסייעים וסייעו בארגון הסיורים, בארגון ימי עיון וביצירת קשרים טובים עם גופים שיש בידם לתמוך ולסייע.

7. התפישה הרעיונית של התכנית (הרציונל):

צוות הוגה התכנית מעוניין ליצור בקיאות ומצוינות בתחומי הדעת במגמה, ומטרתנו העיקרית היא ליצור חשיבה ביקורתית ויצירתיות רעיונית בנושאי הפשיעה השונים.

תחום הדעת ואירגונו:

התכנית מבוססת על נושאים שונים מתחום הקרימינולוגיה, כאשר תחום עבריינות הנוער מהווה נושא מרכזי. הסיבה לכך היא שמעבר לסקרנותם הגדולה של בני הנוער בנוגע לפשיעת נוער והשלכותיה, אנו מאמינים שלימוד על עבריות ימנע עבריות ויסלול את הדרך למצטיינים לפיתוח רעיונות ופתרונות מחקריים בתחום. התכנית הייחודית קשורה קשר הדוק לתכנית המשרד בסוציולוגיה בגלל הנושאים המשיקים והמשלימים בשתי התכניות. רוב התיאוריות המודרניות להסבר התופעות בהן עוסקת הקרימינולוגיה הן בעלות אוריינטציה סוציולוגית ברורה ומדגישות את חשיבות הגורם המשפחתי, החברתי, התרבותי והסביבתי להסבר תופעת הפשיעה והסטייה בחברה. אנו מוצאים קשר הדוק בין תופעות הפשיעה ומיגורן להקשר הסוציולוגי ואנו מעוניינים ליצור חוויה לימודית מאתגרת ופורה עבור תלמידנו.

לימודי המגמה יתקיימו במשך שלוש שנים בכיתות י', י"א ו- י"ב:

התלמידים החלו ללמוד כבר השנה- בכיתה י', סוציולוגיה ויגשו לבגרות בכיתה י"א.

בכיתה י"א יתחילו התלמידים ללמוד את התכנית הייחודית בקרימינולוגיה. התכנית מתפרסת על פני 180 שעות שילמדו במשך שנתיים. בשנה הראשונה ללימודי הקרימינולוגיה ילמדו התלמידים את התאוריות הקרימינולוגיות על בסיס הרצף ההסטורי שלהן: התיאוריות הביולוגיות הן הוותיקות ביותר ופחות מקובלות מכולן כיום. התיאוריות הפסיכולוגיות הן השניות ברצף זה והתיאוריות הסוציולוגיות הן המודרניות והפופולריות ביותר. בשנה זו (כיתה י"א), לאחר ההסברים התאורטיים ילמדו התלמידים על נושאים המדגימים את פנומן הפשיעה. התלמידים ילמדו על תופעות פשיעה מרכזיות ויערכו "ניתוחי מקרה"/"ניתוחי אירוע" כנהוג בלימודי תואר ראשון באקדמיה. תופעות פשיעה מתחום עבריינות הנוער, עבריינות נשים, פשע מאורגן, "צווארון לבן" ועוד. תופעות עבריינות אלו מטרידות ביותר את חוקרי פנומן הפשע כיום.

השיעורים יעסקו בניתוח הגדרות ותאוריות קרימינולוגיות. השאלות המרכזיות שינחו את השיעורים תהיינה: הסיבות והגורמים המובילים לפשיעה; השוואות בין קבוצות פשיעה שונות; מי הם קורבנות הפשע?; הסיבות המרכזיות לעבריינות הנוער; הקשר הסוציולוגי לעבריינות; האם נער עבריין יהיה גם עבריין בבגרותו?; הקשר בין סמים ואלכוהול לפשיעה; בעלי תפקידים שונים בתחום האכיפה והטיפול בעבריינים (עובדים סוציאליים, שוטרים, סוהרים ועוד). לסיום תהא התייחסות כללית לגופי האכיפה והחקר: המשטרה ובתי המשפט. ידונו גם נושאי מוסדות השלטון העוסקים באכיפת החוק ובכללם המשטרה, בית המשפט ומוסדות התקון.

בכיתה י"ב תעסוק התכנית בדרכי ההתמודדות של החברה עם התופעות שתוארו בשנה הראשונה, כשיושם דגש עיקרי על דרכים להרתעה, לטיפול ושיקום תוך תשומת-לב לענישה הייחודית לבני נוער.

מעבר לנושאים התאורטיים המוצגים בתכנית, ייחודיותה של התכנית הינו תהליך למידה חוויתי המושג על-ידי שלל פעילויות יצירתיות. בכיתות י"א-י"ב ירצו מרצים שונים מהתחום, כגון: שוטרים, מפקד בית-סוהר לנוער, חוקרי-נוער, אנתרופולוג המתמחה בעבריינות נוער והקשרה לסמים ואלכוהול ועוד. כמו-כן יעברו התלמידים סדנאות ייחודיות הקשורות לסמים ואלכוהול והשפעותיהם. בנוסף, יסיירו התלמידים בבית-כלא לנוער ובמוסד שיקומי לנוער בגמילה. התכנית תלווה בסרטונים וסרטים דוקומנטריים על תופעת הפשיעה בכלל ועל תופעת פשיעת הנוער בפרט. התייחסות מיוחדת תינתן לאירועים אקטואליים הנוגעים לנושאים הנלמדים בשיעור מתוך כוונה ברורה להדגיש את רעיון היישום של החומר התיאורטי ברמה המעשית בחיי היום יום. כל אלו ועוד יהוו גיוון והשלמה יישומית וחוויתית לחומר הנלמד.

את התכנית הייחודית בקרימינולוגיה משלימה תוכנית המשרד בסוציולוגיה. בכיתה י' מתחילים התלמידים ללמוד סוציולוגיה וניגשים לבחינת הבגרות בכיתה י"א. הלימודים מחולקים לארבעה נושאים מרכזיים: תרבות, קבוצה, חברות ומשפחה והפרקים העיקריים השונים שנלמדים הם: מרכיבי תרבות, מוסדות חברתיים, גישות תאורטיות לניתוח תרבות, השוואה בין תרבויות, יחסי תרבויות בחברה הטרוגנית, חקר תרבויות, מהי קבוצה, השוואות בין קבוצות, קבוצות השתייכות וקבוצות התייחסות, השפעת הקבוצה על התנהגות חבריה, תהליכי קבלת החלטות ומנהיגות בקבוצה, תהליכי חברות, תהליכי התבגרות בחברה המודרנית, השוואות בין משפחות, משפחה פוסט מודרנית, חקר המשפחה.

ללימודים אלו תתווסף יחידת חקר (היחידה החמישית) בכיתה י"ב בפיקוח וליווי המפמ"ר.

מספר יח"ל בתכנית:

תכנית הלימודים הייחודית בקרימינולוגיה תלמד בכיתות י"א-י"ב בהיקף של 2 יח"ל. הלימודים יתפרשו על-פני שנתיים, 3 ש"ש. סה"כ: 180 שעות. לימודים אלו יצטרפו ל- 2 יח"ל בסוציולוגיה ועוד 1 יח"ל של עבודת חקר.

מטרות התכנית:

1. מטרות העל של התכנית:

1. להקנות ידע מדעי ואקטואלי בקרימינולוגיה עם התמקדות בפשיעת נוער.
2. לטפח אזרחים נאורים בעלי מיומנויות חשיבה ביקורתיות ויצירתיות, עם אחריות וערנות לחייהם ולסובב אותם.
3. להוביל למיצוי הפוטנציאל של תלמידנו באמצעות הקניית ידע מדעי ואקטואלי על מנת שיניבו הישגים לימודיים גבוהים.
4. ללמד את תלמידנו באמצעות שלל הכלים העומדים לרשותנו, מיומנויות הנדרשות מאזרחים בחברה מודרנית.
5. ליצור מערכת לימודית ייחודית שתצמצם פערים בהישגים לימודיים בחברה הטרוגנית, על-ידי רכישת מיומנויות למידה.
6. התכנית הייחודית תוביל את תלמידיה בהתאמה של סביבות הלמידה ושל תכניות הלימודים לשם תפקוד מיטבי בתרבות הטכנולוגיה והתקשורת של המאה ה-21.

2. מטרות אופרטיביות:

מטרות בתחום הקוגניטיבי:

1. התלמיד ילמד להכיר את תחום הקרימינולוגיה עם התמקדות בתופעת פשיעת בני-נוער.
2. התלמיד יהיה מסוגל לנתח, ליישם ולהבין אירועים אקטואליים הקשורים לנושאים הנלמדים בשיעור על סמך התיאוריות שלמד.
3. התלמיד ידע לנתח את תופעות הפשיעה והטיפול הייחודי באוכלוסיות בני הנוער.
4. התלמיד ילמד להכיר את מערכת אכיפת החוק בישראל.
5. התלמיד ידע לבקר ולהציע חלופות לדרכי ההתמודדות והטיפול בתופעות הפשיעה והסטייה.

6. התלמיד ידע לקשר בין תחומי הדעת אותם ילמד: סוציולוגיה וקרימינולוגיה.
7. התלמיד ידע להשתמש בידע שצבר במהלך השיעורים כדי לכתוב משימת ביצוע ולענות על תרגילי סיכום.

מטרות בתחום הריגושי ערכי

1. התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי בית הספר, הקהילה והחברה בה הוא חי .
2. התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי מערכות אכיפת החוק ושלטון החוק במדינת ישראל, עליהן ילמד ואותן יכיר במסגרת הלימודים.
3. התלמיד יגלה עניין ומוטיבציה ביצירת " אקלים בטוח " ושמירת נורמות וערכים בבית הספר ובקהילה כדי לשפר את איכות חייו וחיי סביבתו.
4. התלמיד יגלה עניין בצדדים המקצועיים הקשורים לשמירת החוק וסיוע לקהילה.
5. התלמיד יגלה עניין, אכפתיות ורגישות בתהליכים רפלקטיביים במהלך משימת הביצוע שיגיש.
6. התלמיד יגלה עניין ומעורבות בתהליכי קבלת משוב על תפקודו בכתיבת משימת הביצוע והתרגילים .
7. התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי השימוש בעבודה בקבוצות מתוך רצון וכוונה לסייע ולהסתייע בתהליך הלמידה.

מטרות בתחום המיומנויות

1. התלמיד ידע להיעזר במקורות בבליוגרפים שונים בספרות עזר מדעית, באינטרנט, בעיתונות ובתקשורת על מנת לתמוך בחומר הנלמד. זאת על סמך ההדרכה שיקבל בבית הספר בשימושי מחשב וספריה ועל סמך הדרכת המורה לקרימינולוגיה במסגרת שיעורי הכתה.
2. התלמיד ידע לנתח גרפים וטבלאות נתונים העוסקים בקרימינולוגיה.
3. התלמיד ילמד לתעד את תהליך הלמידה כפי שבא לידי ביטוי בכתיבת משימת הביצוע.(מפורט בע"מ 47)
4. התלמיד יהיה מסוגל להגיש דו"ח סיור בכלא, דו"ח ניתוח אירוע ומענה על דפי העזר על סמך הדרכת המורה והכוונתה.
5. התלמיד יהיה מסוגל לכתוב את משימת הביצוע, לארגן את חומר הלימוד, להביע את דעותיו בכתב ובע"פ ולעמוד בבחינות שהן תנאי להצלחתו במגמה.
6. התלמיד ידע להתייחס לתהליכים רגשיים ומנטליים שעבר במהלך כתיבת משימת הביצוע.
7. התלמיד יקבל כלי למידה שונים על-מנת שיהיה מסוגל לבקר נושאים ודרכי הוראה בתכנית הייחודית.

אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה:

מבנה שיעור קבוע (להלן ייקרא "שיעור פרונטלי" בטבלאות) המתנהל בבית-ספרנו במגמות מד"ח:

בתיכון ה"מושבה" מתבצעת הלמידה בכיתות הלימוד באופן הבא: תחילת השיעור מוקדש לסיכום החומר מהשיעור הקודם והמורה פותחת את הנושא החדש של השיעור באמצעות הפעלה חוויתית, בעוד התלמידים אינם יודעים את נושא השיעור ובתום ההפעלה עליהם לנסות ולהבין על מה מדובר. ההפעלות החוויתיות שונות ומגוונות ומתאימות לתוכן הספציפי של אותו השיעור, כמו למשל: משחק לוטו ערכים ונורמות (חיבור הערכים לנורמות), עבודה בקבוצות (בין התלמידים עוברות תמונות ועליהם לזהות את תכונותיהם ומאפייניהם- שיעור להמחשת דעות קדומות וסטראוטיפים), משחקי תפקידים (תלמידים משוחחים ביניהם בצורות שונות על-מנת להכיר בסוגי שפות ובתרבויות שונות) וכיו"ב... (הדוגמאות הינן משיעורי סוציולוגיה במגמה).

בתום ההפעלה שאורכת בד"כ בין 10 דקות ל-15 דקות, התלמידים מביעים את דעותיהם לגבי נושאי השיעור. מתקיים סיעור-מוחין על הלוח ביחס לידע הקודם שיש לתלמידים והמורה מסבירה את הנושא וממחישה בדוגמאות רבות. המורה כותבת את המושגים הרלוונטיים הקשורים לשיעור על-גבי הלוח ומסכמת. בתום השיעור מתקיים תרגול באמצעות דפי-עבודה/דפי תרגול/ש"ב/עבודה מסכמת וכיו"ב.

אנו מעוניינים להמשיך במסגרת זו גם בשיעורי קרימינולוגיה- שיעורים אלו מונחים על ידי המורה ומכילים מגוון של הפעלות חוויתיות, מצגות עזר המשלימות את הסברי המורה, סרטונים וסרטים הממחישים נושאים מסויימים בצורה המשלימה את הידע התאורטי. אמונתנו המרכזית מבוססת על כך שתלמיד שהינו פעיל לומד טוב יותר וכך גם יצליח טוב יותר, לכן בתכנית זו השתדלנו ליישם את מירב רעיונותינו כדי שישלימו את הידע התאורטי שמקבל התלמיד בכיתה.

בנוסף למבנה המתואר לעיל, שיבצנו בתכנית מגוון רחב של הרצאות, סיורים ודרכי למידה יחודיות לתלמידנו. אמצעי נוסף הינו: תרגילי הגשה. בתכנית קיימים 5 תרגילים מסכמים של נושאים מרכזיים שילמדו. בתרגילים אלו יביא התלמיד לידי ביטוי את שלל הידע התאורטי שרכש בנושא וילמד לפתח ראייה

ביקורתית שתבוא לידי ביטוי בתרגיל באמצעות סיכום רפלקטיבי. על התלמיד יהיה לשקף את תחושותיו בתהליך למידתו ולפתח ראייה ביקורתית מול אותו הנושא הנלמד (ראה פירוט בעמ' 54). כמו-כן משימת הביצוע המסכמת מאפיינת את דרכי הלמידה הייחודיות לתוכנית זו (ראה פירוט בעמ' 48).

אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה:

אנו מאמינים שהדרך האולטימטיבית ללמד חומר לימודי היא באמצעות פעילויות חויתיות ושיתוף פעולה מצד תלמידנו בלימוד החומר. שיתוף פעולה זה בא לידי ביטוי באמצעות מגוון תרגילים (ר' פירוט התכנית), הרצאות פנימיות של מורים מתוך בית הספר והרצאות חוץ של מרצים מחוץ לבית הספר. בנוסף, דרכי הוראה מגוונות כגון: דיונים אקטואליים, כתבות, סרטים וסרטונים ימחישו לתלמידים את החומר הרלוונטי.

פירוט התכנית

שנה א'-כיתה י"א- 3 ש"ש:

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
------	------	------	---------------	-------------------	--------------------------------	----------------------	----------------

מבוא לקרימינולוגיה	6	מהו מדע, הגדרות הקרימינולוגיה, דרכי מחקר בקרימינולוגיה, הגדרות הסטייה. (3) תופעות עבריינות, סוגי עבריינים וחיזוי עבריינות. (3)	התלמיד יכיר ויפתח הבנה למדע הקרימינולוגיה. התלמיד יכיר מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים לפשיעה וסטייה חברתית התלמיד ינתח תופעות עבריינות וסטייה ויחקרן בהתאם למושגים המדעיים שנלמדו.	מדע חברתי, חוק, נורמה, סטייה ופשע, ייחסיות הסטייה, סולם מדידת סטיות, סטטיסטיקה פלילית, דיווחים עצמאיים, רצידוויזם, חיזוי וסיווג תופעות עבריינות.	שיעורי מבוא- מצגת עם שאלון טריוויה דרכו התלמידים מוצאים את ההגדרות המדויקות לקרימ'. במצגת יפורטו התכנים: מהו מדע, הגדרות הקרימ'+הסטייה ודרכי מחקר. תופעות, סוגים וחיזוי עבריינות יועברו דרך קריאת כתבות אקטואליות מהעיתונות ודיון כיתתי עם סיכום בסופו.	שוהם, אדד ורהב, 2004 36-93 חובב, סבה ואמיר, 2003 275-287	ש"ב דף עבודה (תירגול הגדרות קרימ'+סטייה)
--------------------	---	--	--	--	---	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
------	------	------	---------------	----------------	-----------------------------	-------------------	-------------

<u>תיאוריות</u> <u>בקרמינולוגיה</u> 1. הסברים ביולוגיים קלאסיים ומודרניים לעבריינות.	6	העברייין מלידה/לומברזו, הורמונים ועבריינות/זולמן, (3) מחקרי תאומים, מערכות מוחיות ותוקפנות.(3)	התלמיד יעריך מהם הכישורים והתכונות הנחוצים לפרופיל עברייין מתוך ניתוח התאוריה הביולוגית של לומברזו. התלמיד יזהה וינתח הסברים ביולוגיים לעבריינות מתוך המחקרים.	עבירות עפ"י חוק, סוגי אישיות, תאומים זהים, האמיגדלה, התנהגות תוקפנית, קליפת המוח, בעיות קשב וריכוז, תוקפנות אימופלס'בית.	שיעור פרונטלי באמצעות מצגת המסכמת בנקודות מרכזיות את התאוריות והמחקרים.	שוהם, אדד ורהב, 2004, 93-108	ש"ב דף עבודה- זיהוי מערכות מוחיות ותפקידן.
--	---	--	--	---	--	---	---

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
------	------	------	---------------	-------------------	-----------------------------------	----------------------	-------------

ש"ב	שוהם, אדד ורהב, 2004, 170-321 פלק, 1996, 15-52	שיעור פרונטלי עם סרטון המציג סיפורים אישיים של עבריינים (מתוך: "שעות אמיתיות/צופית גרנט, ערוץ 10) יכירו התלמידים מושגים מרכזיים.	איחוד ופיזור, האני, אישיות ילדותית והרפתקנית, פסיכופתיה, חוסר גבולות, נוירוטיות ונטייה לפשעה, גישותיהם של יונג ואייזנק, תורת האישיות של שוהם.	התלמיד יכיר סוגי עבריינים ותהליכי פשיעה לפי הגישות הפסיכולוגיות. התלמיד יזהה ויסביר את המושגים השונים שילמדו במהלך למידת ההסברים הפסיכולוגיים.	בעיות וסוגי אישיות ועבריינות. פסיכואנליזה/פרויד תאוריה התפתחותית/אריקסון תאוריית התיוג/בקר, אריקסון, אדד. ניכור חברתי/סימאן.	6	<u>תיאוריות</u> <u>בקרמינולוגיה</u> 2. הסברים פסיכולוגיים לעבריינות וסטייה.
-----	--	--	--	---	---	---	---

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
------	------	------	---------------	----------------	--------------------	----------------------	-------------

		ודרכי למידה					
ש"ב	ווזנר, גולן וחובב,	עבודה בקבוצות-	סוציאליזציה,	התלמיד יכיר את	משפחה וסוציאליזציה	12	<u>תיאוריות</u>
דף עבודה	1989	שאלות לניתוח	רסוציאליזציה,מרד	מושגי היסוד	כגורמי עבריינות, (3)		<u>בקרימינולוגיה</u>
לקבוצות- שאלות	19-21	מקרי פשיעה	זכרי, שיגור	בסוציולוגיה	משפחה עבריינית		3. הסברים
לניתוח מקרי	גלילאן, 2010,	במשפחות	נורמות,	בתחום המשפחה	ותהליכי המשפחה,		סוציולוגיים
פשיעה	מאמר.	שונות, עם דיון	קונפליקטים וחוסר	ויקשרם לתהליכי	משפחה הרוסה, מצבי		לעבריינות.
במשפחות		וסיכום במליאה.	עקביות, איפוק	עבריינות.	קונפליקט, (3)		
שונות.	פלק, 1996,	קריאת כתבות	נורמטיבי פנימי,	התלמיד ישווה בין	דמוגרפיה, כלכלה		
	65-82	מהעיתונות על	סף תסכול גבוה,	התאוריות	ועבריינות,(3)		
		משפחות	כללי מוסר	הסוציולוגיות	תאוריית הפיקוח של		
		עברייניות	מקובלים, הסף	לעבריינות ויבקרן	הירשי,		
		ומשפחות	העברייני עפ"י	בצורה מדעית.	אסכולת שיקגו- שאו		
		הרוסות וניתוחם	אדד, "מעגלים	התלמיד יישם את	ומקיי, גישת האיזון		
		ע"י המושגים	קונצנטריים".	הבנתו מהתאוריות	והקונפליקט.(3)		
		שנלמדו.		על התרחשויות			
		שיעור פרונטלי		אקטואליות בנושא			
		בנושאי		פשיעה.			
		התאוריות הסוצ'.					

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
סיכום תאוריות בקרימינולוגיה (ר' הנ"ל)	3	תאוריות ביולוגיות, פסיכולוגיות וסוציולוגיות להסבר הפשיעה שנלמדו עד כה בשיעורים.	התלמיד ישווה בין התאוריות הקרימינולוגיות שנלמדו. התלמיד יישם הבנתו ומושגים מרכזיים מהתאוריות על התרחשויות אקטואליות בנושא פשיעה.	כל המושגים המרכזיים שנלמדו בשיעורים בנושא התאוריות.	מצגת המסכמת בנקודות מרכזיות את התאוריות השונות.	שוהם, אדד ורהב, 93-108, 2004 170-321 פלק, 1996, 15-52 ווזנר, גולן וחובב, 1989 19-21 גלילאו, 2010, מאמר. פלק, 1996, 65-82	<u>תרגיל 1:</u> עבודה מסכמת בנושא: תאוריות והסברים לפשיעה.

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
תאוריות וסוגי עבריינות נוער.	6	תאוריות הקשורות לעבריינות נוער, היקף התופעה בשנים האחרונות. תאוריות למידה חברתית: התחברות דיפרנציאלית/סאתרלנד טכניקות ניתרול/סייקס (3) כנופיות נוער. נוער מצוקה ובני טובים.(3)	התלמיד ידע ויבין נתונים סטטיסטיים על התופעה. התלמיד ידע להשוות בין נוער מצוקה לבני טובים ולהשלכות הפשיעה עליהם. התלמיד ידע לנסח פרופיל של נער עבריין.	בני נוער ממעמד נמוך, סטטיסטיקה פלילית לעבריינות נוער, כנופיות הכיף/אלימות/רכוש, בן הטובים, נער מצוקה, שעמום וחוסר אמצעים.	הפעלה חוויתית כפתיחה לנושא. הסרט "באז", ניתוח ודיון על מצבם של הפושעים כיום. סיפורי מקרה מהעיתונות והאקטואליה וניתוחם.	ווזנר, גולן וחובב, 1989 103-127 פלק, 1996, 15-52 שוהם, אדד ורהב, 2004, 539-566	<u>תרגיל 2:</u> הכנת מיצגים על לוחות עומדים עם כתבות מהעיתונות וסיפורי מקרה וניתוחם שיוצגו בכניסה למגמה.

--	--	--	--	--	--	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
התמכרויות של בני-נוער: סמים ואלכוהול.	9	סוגי הסמים והאלכוהול והשפעותיהם.(3) גורמים לשימוש,תלות והתמכרות.(3) היבטיים חוקתיים.(3)	התלמיד יהיה רגיש לסיפורים אישיים של מתמכרים. התלמיד יפתח מודעות לסוגי הסמים השונים. התלמיד ילמד על סוגי הסמים והשפעותיהם. התלמיד יזהה מרכיבי מניעה לפני השימוש בסם או באלכוהול. התלמיד יבין את השלכותיהם של	סמים- קנבאדיים/אופיאטיים/ממ ריצים/הזיוניים/אלכוהול, השפעות פיזיות/נפשיות/התנהגותי ות, התמכרות פיזית ונפשית, נרקומנים, תלות וסבילות, הסמים "המסוכנים", פקודת הסמים, מחיר ההתמכרות, סחר בסמים, הרס יסודות	שיעור פרונטלי באמצעות מצגת המסכמת את ההשפעות השליליות של סמים ואלכוהול. סדנא/"אל-סם"	גרין, 1995 25-66, 66-75, 77-110 המבורגר ושות', 2005, 21-48	<u>תרגיל 3:</u> עבודה מסכמת על סוגי ההתמכרויות של בני הנוער, השפעותיהן והקשרן לפשע.

			החברה, מניעה ראשונית ומשנית.	הסמים והאלכוהול כגורמי הנעה ליצירת פשע.			
--	--	--	------------------------------	---	--	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
התנגשות תרבויות והעלייה העבריינית בישראל	6	העלייה והעבריינות בישראל, (3) התנגשות תרבויות/כהן עבריינות הנוער בין עולים, עלייה ואינטגרציה, סטטיסטיקה.(3)	התלמיד ירכוש גישה סובלנית כלפי עולים באמצעות האזנה לסיפוריהם האישיים. התלמיד ינתח תופעות עבריינות של עולים. התלמיד יבין את הגורמים השונים	ניגוד דפוסי תרבות, עליה, עדות המזרח ויוצאי ארצות אירופה, נורמות התנהגות, זעזוע חברתי-כלכלי, התפוררות המשפחה, ריבוי קבוצות עדתיות, שוני במסורות וערכי תרבות, דימוי ממשי	שיעור של תלמידים –עולים המספרים על קליטתם בארץ. הסרט: "סאלח שבת" שיעור מסכם על תהליכי אינטגרציה עם	שוהם ורהב, 2004, 60-71	ש"ב סיכום הסרט.

		הרצאה על המרד בכלא 6.	ואידאלי, הסתגלות, תהליכי חילון ופשיעה.	לאסקלציה של עולים.			
--	--	--------------------------	---	-----------------------	--	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
אנומיה וסטייה חברתית	6	אנומיה חברתית- דורקהיים. אנומיה אישית- מרטון.(4) ניכור וסטייה- סימאן.(2)	התלמיד ידע ויבין את הסברי המושגים- אנומיה וסטייה. התלמיד ידע לנתח תופעות פשיעה לפי מושגים אלו.	אנומיה, אנומיה אינדבדואלית ופתרונות בדרך העבריינות, סטייה ראשונית ומשנית, התפוררות נורמות, סולידריות, היררכיה	שיעור פרונטלי. עבודה בזוגות- ניתוח טקסטים באמצעות המושגים שנלמדו בפרק זה.	אדד ווולף, 2003, 23-41 שוהם, אדד ורהב, 2004, 13-36	ש"ב דפי-עבודה המסכמים את המושגים בפרק.

			חברתית, קונפורמיות, חדשנות, התנכרות.				
--	--	--	---	--	--	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
תיוג	6	תהליכי התיוג של הסוטה והעבריון. התנהגות סוטה כפרדיספוזיציה לסטייה.(3) הזדמנות ופשיעה/קלאורד ואוהלין.	התלמיד יפיק את מירב הידע על תהליכי התיוג. התלמיד יצור בקבוצות גרף ויזואלי על הזדמנות ופשיעה.	לחצים בין- אישיים, לחצים חברתיים, גורמים מכינים ותהליכים דינמיים, תיוג והרתעה, תיוג משפחה וזנות.	פעילות חוויתית בנושאי סטיגמות ודעות קדומות. עבודה בקבוצות להכנת גרף ויזואלי. שיעור פרונטלי להסבר הגישות	אדד ווולף, 2003, 23-41 שוהם, אדד ורהב, 2004, 105-123	ש"ב גרף ויזואלי

		של שוהם ואדד וקלאורד ואוהלין.		התלמיד יכיר ויבין את הגישות השונות. התלמיד יעבוד בשיתוף פעולה בקבוצתו.	הגישות של שוהם ואדד.(3)		
--	--	----------------------------------	--	---	----------------------------	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
תת תרבות עבריינית ועבריינות מאורגנת	6	הגישה של אלברט כהן.(2) עבריינות מאורגנת- תנאים להיווצרותה, סוגים ומאפיינים, מקורות הכנסה ועיסוקים של משפחות פשיעה.(4)	התלמיד יכיר את עולם העבריינות המאורגנת. התלמיד יאסוף פרטי מידע מהמדיה על משפחות פשע בישראל וינתח את	תת תרבות, תסכול, סטטוס, חברת השפע, עבריינות זדונית, מעמדות חברתיים, "נוער פינת הרחוב", סמלי מעמד, ארגון,	דיון על ספרו של ד"ר תומר עינת- "שפה אסורה" ולמידת הקשרים לחומר הלימוד הסוציולוגי בתחום השפה.	עינת, 2005, 44-68 ווזנר, 1989, 103-127	סיכום מהספר "שפה אסורה" מיצג

		מקרי הפשיעה שלהן לפי התאוריות שלמד. התלמיד יסיק עובדות מרכזיות וקוהרנטיות ממצאי הסרטים והסיפורים. התלמיד ילמד לזהות מושגים מרכזיים בקרב משפחות פשע באמצעות הספר "שפה אסורה".	קונפליקט בין קבוצות, עבריינות מאורגנת, מערכת נורמות עברייניות, המאפייה, סמים, פרוטקשן, הימורים, זנות, הלוואות בשוק האפור.	עבודה בקבוצות לבניית מיצג של כתבות אקטואליות על משפחות הפשע בישראל וניתוח מאפייניהם לפי המושגים שנלמדו בשיעורים.		
--	--	---	--	---	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
פשיעת "צווארון לבן"	3	היקף התופעה במדינות שונות.	התלמיד יכיר את היקף התופעה ויבין את השלכותיה.	עבריינות כלכלית, עבריינות וחוקי מס, מעילות והונאות, האזנות	שיעור פרונטלי. עבודה בקבוצות: הכנת טבלה מסכמת.	שוהם, אדד ורהב, 2004, 56-92	ש"ב טבלה מסכמת

			סתר, שוחד והכרת אמונים, רקע רגשי, אשליית הכוח, פשעים וחסינות.	התלמיד יבנה טבלה מסכמת על סוגי פשיעת ה"צווארון הלבן, ויעבוד בשיתוף פעולה בקבוצתו.	מאפיינים, סוגים והסברים לפשיעת "צווארון לבן".		
							סה"כ 90 שעות

שנה ב' - כיתה י"ב - 3 ש"ש

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
פנולוגיה ומושג העונש	6	הגדרות פסיכולוגיות וסוציולוגיות לעונש- פיקוח חברתי/הירשי(3) אפיוני העונש הפלילי.(3)	התלמיד ידע ויכיר את מהות נושא הענישה. התלמיד ישווה בין סוגי ענישה. התלמיד יפתח רגישות ופתיחות.	תורת הענישה, דיכוי התנהגות, סנקציות פורמליות ובלתי פורמליות, ענישה במתכוון, הליך משפטי, מעצר ומאסר, נקם, הרתעת עבריינים, עקרון התגמול, הפרת האיזון המוסרי.	שיעור פרונטלי. הרצאת אורח של קצינת מבחן לנוער- גב' חגית שירן.	שוהם ושביט, 2002, 27-30 חובב, סבה, ואמיר, 2003, 275-287 חובב, מהל וגולן, 2008, 51-87	ש"ב סיכום הרצאת אורח*.

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
מושא הענישה- את מי מענישים ומדוע?	6	ענישה זהה לכל? ניתוח וסיבות לדמוגרפיה של הענישה. (השפעת גורמי החוק, הציבור והליכי החוק על הסטטיסטיקה הפלילית)	התלמיד יכיר ויבין את הסטטיסטיקה הפלילית. התלמיד ינתח את הסיבות לדמוגרפיה של הענישה. התלמיד ישתף פעולה עם חבריו לקבוצה. התלמיד יביא דוגמאות אקטואליות מהתקשורת.	ענישה סלקטיבית, זרועות החוק, הסטטיסטיקה הפלילית, סובלנות כלפי סטייה, אהדה כלפי סמכות, שת"פ עם מבצעי החוק, חסינות ממוסדת, מעצר והודאה באשמה, מגדר וחומרת העונש, השפעת התקשורת על חומרת העונש.	עבודה בקבוצות באמצעות כתבות שונות מהאקטואליה, במטרה ליצור השוואה בין העונשים השונים. דיון וסיכום במליאה.	שוהם ושביט, 2002, 46-53	טבלאות מסכמות בקבוצות.

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
<u>המתעלל והקורבן</u> 1. אפיון מערכות יחסים. 2. השוואה בין גברים ונשים כמתעללים/קורבנות.	3	נשים וגברים במערכת היחסים. גברים קורבנות ונשים מתעללות. נשים כקורבנות וגברים מתעללים.	התלמיד יבין את המושגים המרכזיים. התלמיד יפתח פתיחות ורגישות. התלמיד ישווה בין הפרופילים השונים.	קורבן, מתעלל, התעללות פיזית, התעללות נפשית, מערכות יחסים "חולות", אונס, סחר בנשים, רצח, התעללות מינית, פרופיל הגבר כקורבן, השוואת פרופילים וצפי להתרחשותם.	שיעור פרונטלי.	אדד ווולף, 2003, -107-120	ש"ב

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
אלימות במשפחה 1. המשפחה המסורתית והמודרנית 2. אלימות במשפחה 3. החוק הפלילי בהקשר לאלימות במשפחה.	9	התנהגות אלימה והשלכותיה לכל הפרטים במשפחה. (6) החוק הפלילי ופרצותיו. (3)	התלמיד יכיר את החוק הפלילי. התלמיד יבין את השלכותיה של האלימות במשפחה. התלמיד יביא דוגמאות אקטואליות וינתחן. התלמיד יפתח רגישות ופתיחות לסיפורי אלימות.	התנהגות אלימה, תקיפה, תקיפה בנסיבות מחמירות, צו הגנה, החוק הפלילי, משפט פלילי, צו למניעת הטרדה מאיימת, גירושין, יחסי כוח ושליטה, משמורת, חזקה.	שיעור פרונטלי. צפייה בפרק מתוך הסדרה: "טירונות", העוסק באלימות במשפחה. דיון עם יועצת ביה"ס-ענת הוד בנושא אל"מ.	שוהם, אשכנזי, רהב ואדד, (1994), 9-37 96-103	תרגיל 4: גורמים, מאפיינים והשפעות האל"מ.

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
אלימות נגד נשים	6	מעמד האישה. היקף התופעה ומאפייניה. (3) תרומת אמצעי התקשורת. (1.5) דרכי טיפול. (1.5)	התלמיד ילמד על מעמד האישה ויכיר את הנתונים הסטטיסטיים בהקשר לאלימות נגד נשים. התלמיד יבין את היקף התופעה ומאפייניה ויחשוב על דרכי מניעה וטיפול. התלמיד ילמד על הגורמים העלולים לגרום לאלימות נגד נשים בכלי התקשורת השונים, וינתח סיטואציות תקשורתיות. התלמיד ילמד	פטריאכלי, מטריאכלי, שוויוני, אפליה, אפליה מתקנת, פרסומות והשפעתן, אישה מוכה, מקלט לנשים מוכות, השירות הסוציאלי ותפקידיו בנושא	שיעור פרונטלי. צפיה בסרט: "לישון עם האויב" דיון במליאה.	מור, (2009), 46-66 גל, (2003), 11-30, 65-95, 269-143-237, 274	ש"ב דף עבודה- היקף תופעת הנשים מוכות ומאפייניה.

			האלימות נגד נשים.	על מקלטים לנשים מוכות ועל דרכי הטיפול בהן.			
--	--	--	-------------------	--	--	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
המאסר-היבטיים הסטוריים ומודרניים	9	בית הסוהר בימי קדם. בית הסוהר המודרני. התפתחות המאסר-הגישה הרוויסיונסטית.(3) כלא "נווה תרצה" בהשוואה לכלא "השרון". (2) המאסר כיום כמוסד טיפולי.	התלמיד ידע ויכיר את ההסטוריה. התלמיד ישווה בין בתי הסוהר על ציר הזמן. התלמיד יכיר את האגפים והמחלקות בכלא. התלמיד ישווה בין כלא נשים לגברים.	עונש סטנדרטי, המאסר כמעצר, אחזקת האנשים, חוקת בתי הסוהר, המגדל, הבור והמרתף, הצינוק, בתי העבודה, בתי בתיקון, ג'ון האוארד והרפורמה, הגישה ההומניסטית, דו"ח גלדסטון, מאסר ופוליטיקה, נווה תרצה והשרון משני צדי הסורג.	שיעור פרונטלי באמצעות מצגת.	שוהם ושביט, (2002), 174-186	ש"ב

			המאסר כאמצעי טיפולי, פרוגרסיביות וליברליזציה, עקרון החינוך מחדש		בית הסוהר כמוסד טוטליטרי.(2) צפיפות אוכלוסין. מרידות.(2)		
--	--	--	---	--	---	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
המאסר ובעיותיו	6	יתרונותיו וחסרונותיו של מוסד טוטליטרי.(3) צוות בית הסוהר.(3)	התלמיד יבין את היתרונות והחסרונות של מוסד טוטליטרי. התלמיד יכיר את התפקידים העיקריים של צוות בית הסוהר.	האסירים, "כאבי מאסר"/סייקס, השחתת הסוהר, עמדות כח בכלא, טקסי קבלה, חילול והשפלה, "המתת האני", תהליך הדיסקולטורציה, מאסר ארוך וקצר, צפיפות ואלימות בבתי הסוהר, מרד כלא שטה, מרד כלא 6, שיעורי פשיעה,	שיעור פרונטלי. הרצאת אורח- סגן מפקד כלא "דמון" לשעבר/דוד בר- יוסף.	שוהם ושביט, (2002), 189- 200 צוהר לבית הסוהר(מס' 13)-כלכלת סורגים.	ש"ב סיכום הרצאת אורח*.

			גורמים דמוגרפיים, אבטלה, מאסר ואשפוז, צוות בית הסוהר וקשיין, הצוות הטיפולי עם מערך שיקומי, משמורת, נורמות.				
--	--	--	--	--	--	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
בית הסוהר לנוער "אופק"	8	סיור בבית הסוהר "אופק", שיחה עם כלואים וצוות העבודה במקום.	התלמיד יהיה ממושמע ואחראי בסיורו בכלא. התלמיד ילמד לקשר בין המושגים שנלמדו בפרקי הלמידה על הכלא לסיור. התלמיד ילמד על התפקידים השונים של אנשי הצוות בכלא.	צוות עבודה, קצין, מפקד בסיס, תא, אגף, הפרדה, בידוד, שליט, בדיקה גופנית, סוגי עבודות בכלא, ביקורי משפחות,	סיור, סיכום ודיון.	חובב, מהל וגולן, (2008), -297-317	כתיבת דו"ח סיכום סיור.

			ציוד, נקיון התא, ספירות, לימודים וחינוך.	התלמיד יבין את ההשלכות השונות לביצוע פשעים על-ידי נערים. התלמיד ידע לבקר בצורה עניינית את חוויתו מהסיור בכלא.			
--	--	--	--	---	--	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
מניעה, תיקון וטיפול ושיקום.	9	הגישה השיקומית. שיקום אסירים בישראל. הפעלת השיטה השיקומית ותוצאותיה.(5)	התלמיד יכיר את המערך הטיפולי/שיקומי ויבקר בצורה עניינית. התלמיד יכיר את סמכויות המשטרה	מניעה/תקון, טיפול מניעתי, לימוד והכשרת האסירים, המשטרה והמשטר, העיכוב, המעצר והחיפוש, משטרה דו תכליתית, שמירת שלום הציבור, אכיפת החוק, בית המשפט, שיקול דעת, סטיות שוטרים, הגישה	שיעור פרונטלי.	שוהם ושביט, (2002), 104-286, 116 חובב, (2004), 231-258	ש"ב

		מוסדות מניעה ושיקום.(1) בית-סוהר כמוסד מטפל/משקם? דרכי מניעה במסגרת משרד הרווחה. סמכויות המשטרה ותפקידיה העיקריים באופן כללי.(3)	ותפקידיה העיקריים. התלמיד יציע חלופות רלוונטיות לטיפול ושיקום אסירים ואסירות. התלמיד יסיק מסקנות בהמשך לדיון.	ההומנסיטית, האסכולה הקלאסית, האסכולה הפוזיטיביסטית והתאמת העונש לפושע, פיקוח התנהגותי, אנמנזה ודיאגנוזה, עבריינות ופתולוגיה, האגודה לשיקום האסיר, וועדות שחרור, תכנית שיקום לאסירים, טיפול בהתאמה אישית, סוגי בתי סוהר מטפלים ומשקמים, מוסדות המשך, גישור, פישור, צדק מאחה, יחסי אנוש.		צוהר לבית - הסוהר (מס' 13)- תכנית הויפאסנה	
--	--	---	---	--	--	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
טיפול ושיקום של בני-נוער נפגעי סמים ואלכוהול בישראל.	8	טיפול בנוער מתבגר ע"י אירגונים ואגודות	התלמיד יכיר מגוון אירגונים ואגודות המטפלים בנוער	השירות הסוציאלי, מוסדות טיפול ושיקום, תלות	מצגת "מלכישוע" ו"אופק" ודיון.	חובב, (2002), 149-173, 185-217	<u>תרגיל 5:</u> דרכי הטיפול והשיקום לנוער נפגע סמים

			העוסקות בתחום. (3) התערבות טיפולית בנוער עובר חוק ובצעירים במצוקה.(3) קהילת הנוער במלכישוע וכלא הנוער "אופק".(2)	נפגע סמים ואלכוהול. התלמיד יהיה רגיש לסיפורים אישיים של נוער במצוקה. התלמיד יזהה את הגורמים והסיבות להתדרדרות הנערים לסמים ואלכוהול. התלמיד יקשר בין התלות לסמים ואלכוהול ולפשיעה.	בסמים ואלכוהול, תוכנית מנטורינג, מלכישוע, אופק, 12 הצעדים, קהילה מטופלת, נידות לילה, סיפורי הצלחה.	שיעור פרונטלי.		ואלכוהול בישראל.
נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה	
סיור לכפר הגמילה-"מלכישוע"	8	צפייה בפעילות קבוצתית של נוער נגמל מסמים. שיחה עם נערים ונערות שנגמלו במקום. שיתוף	התלמיד יהיה רגיש לסיפורים האישיים של הנגמלים.	קהילה מטופלת, 12 הצעדים, תוכנית גמילה,	סיור, סיכום ודיון.	חובב, מהל וגולן, (2008), 271-297	כתיבת דו"ח סיכום סיור	

			דיאלוג, משמעות ה"ספסל"- כאפקט ענישה, שיקום, תלות בסמים, הדרכה, סיפורי הצלחה.	התלמיד יהיה קשוב לפעילות הקבוצתית של נוער בגמילה. התלמיד ידע לזהות מושגים שנלמדו בפרק הטיפול והגמילה מסמים באמצעות הדיאלוג הקבוצתי. התלמיד יסיק מסקנות ענייניות וביקורתיות מהסיוור בכפר.	של אחד הנערים בסיפורו האישי ובתוכנית גמילתו במקום.		
--	--	--	---	---	---	--	--

נושא	שעות	תוכן	מטרות פרטניות	מושגים מרכזיים	אסטרטגיות הוראה ודרכי למידה	בבליוגרפיה לתלמיד	דרכי ההערכה
------	------	------	---------------	----------------	-----------------------------	-------------------	-------------

מס"כ 90 שעות	12	טיפול משטרת ישראל בנוער עבריין. (2) השפעת הגישות הסוציולוגיות והקרימינולוגיות על תפקיד המשטרה בישראל. (3) פעולות מניעת עבריינות בקרב נוער. (1) מדור הנוער ומיקומו בפעולת המשטרה. (2) מגמות לעתיד בתחום עבריינות הנוער. (4)	התלמיד ילמד על תפקידי משטרת ישראל ביחס לנוער עבריין. התלמיד יקש בין הגישות הסוצ' והקרימ' לתפקידה של המשטרה. התלמיד ילמד מגוון פעולות מניעה של המשטרה. התלמיד יכיר את "מדור הנוער" במשטרה. התלמיד ילמד על מגמות המשך לעתיד בתחום עבריינות הנוער ויחווה את דעתו ויוסיף מרעיונותיו.	משטרת ישראל, מדור הנוער, קציני טיפול, הגישה הסוציולוגית, הגישה הקרימינולוגית, מניעת עבריינות נוער, מגמות לעתיד במשטרה.	הרצאת אורח: שוטר במשטרת זכ"ר/רן טרושמן. מצגת על משטרת ישראל.	חובב, (2004), 21-33, 48-51, 59-61, 96-102, 120-124, 125-131	ש"ב סיכום הרצאת אורח*.
							סה"כ 90 שעות

*בעמודת התוכן ישנו פירוט חלוקת השעות בכל נושא.

דרכי הערכה שוטפות וסופיות:

<u>שנה א'-כיתה י"א</u>		
משקל סופי	משקל	
15%		<u>ביצוע מטלות סיכום</u>
	5%	סיכום דו"ח הרצאה
	5%	סיכום דו"ח סיור
	5%	סיכום דו"ח צפייה בסרט/אירוע אקטואלי
15%		<u>ביצוע תרגילים</u>
	5%	תרגיל 1
	5%	תרגיל 2
	5%	תרגיל 3
10%		<u>תלמידאות</u>
		יחס למקצוע, יחס למורה, משמעת
		ואחריות אישית, התנהגות, הכנת ש"ב,
		הבאת ציוד לימודי, הגעה עם תלבושת, נוכחות.
30%		<u>מבחני אמצע</u>
	15%	מבחן מחצית א'
		מבחן מחצית ב'

	15%	
30%	15%	<u>מבחני סוף סמסטר</u> מבחן סיום מחצית א' מבחן סיום מחצית ב'
100%		סה"כ

<u>שנה ב'-כיתה י"ב</u>		
משקל סופי	משקל	
10%	4%	<u>ביצוע מטלות סיכום</u> סיכום דו"ח הרצאה סיכום דו"ח סיור סיכום דו"ח צפייה בסרט/אירוע אקטואלי
10%	5 %	<u>ביצוע תרגילים</u> תרגיל 4 תרגיל 5
10%		<u>תלמידאות</u> יחס למקצוע, יחס למורה, משמעת ואחריות אישית, התנהגות, הכנת ש"ב, הבאת ציוד לימודי, הגעה עם תלבושת, נוכחות.
40%		<u>מבחני אמצע</u>

	20%	מבחן מחצית א'
	20%	מבחן מחצית ב'
30%	30%	<u>מבחן סוף סמסטר</u> מבחן מתכונת
100% 5%		סה"כ בזנוס התנדבות

*ציון ההגשה מורכב מ 80% ציון י"ב + 20% ציון סופי י"א.

*הציון הסופי של התלמיד יהיה מורכב מ- 40% ציון הבגרות ו-40% ציון ההגשה (המגן-הכולל את ציון ההגשה מכיתה י"א) ו-20% משימת הביצוע.

פירוט מטלות ההגשה

משימת-ביצוע

משימת הביצוע מהווה 20% מציונו הסופי של התלמיד: בשנה א' (כיתה י"א)- יתחיל לבצע את משימת הביצוע, ובשנה ב' (כיתה י"ב)-יסיים את משימת הביצוע ויגישה. משימת הביצוע קיימת על-מנת למצות את פוטנציאל התלמיד ולאפשר לו הזדמנות מרתקת ללמידת תחום הקרימינולוגיה באופן אישי יותר. כמו-כן, משימת הביצוע מהווה פרמטר מרכזי בחשיבה ההומנסיטית בחינוך ובהוראה, בה התלמיד אינו מוערך רק על-פי ציוניו במבחנים, אלא גם בזכות השקעתו ותבונתו הרבה היכולה לבוא לידי ביטוי בצורה יצירתית ומצטיינת באמצעות משימת הביצוע.

על התלמיד מוטלת האחריות והבחירה המלאה לאופן בו ירצה לבנות את משימת הביצוע ולבצעה. מטרת העל כפי שצויין, הינה לאפשר לתלמיד להביע את עצמו בצורות שאינן באות לידי ביטוי בלמידה פורמאלית ובמבחנים.

תהליך ביצוע העבודה יתחיל כאשר התלמיד יבחר את אחד הנושאים בתחום עבריינות הנוער מהרשימה המצ"ב. התלמיד יבחר נושא שמרתק אותו מבחינה אישית ויהיה מעוניין ללמוד על אותו הנושא בצורה מורחבת יותר. מתחילת העבודה ולאורך כל הדרך תלווה את התלמיד באופן פרטני וקבוצתי מורת המגמה, מחוץ לשעות הלימודים (כחלק משעות ה"תירגול" הבית-ספריות). על התלמיד יהיה למצוא ולבחור את הבבליוגרפיה המתאימה לנושא אותו בחר, כמו-כן לבנות את מבנה משימת הביצוע כפי שירצה להציגה. כלומר: להחליט באופן משותף עם המורה המלווה על צורת מבנה העבודה, כמו למשל: פתיחת העבודה עם מבוא לנושא, כתיבת התוכן באמצעות מפה סמנטית המאפשרת את הצגת הדברים בצורה ויזואלית, תוספות של כתבות, אירועים וניתוחם על בסיס המושגים שנלמדו בשיעורים וכיו"ב...

בסיום העבודה ולאחר הגשתה, יציג התלמיד את עבודתו מול שאר תלמידי המגמה ומול שכבת כיתות ט' ב"יום-פתוח" בו מציגים בבית-ספרנו את שלל המגמות על-מנת שתלמידי שכבת ט' יבחרו את מגמתם לקראת שנה"ל הבאה.

רשימת הנושאים ב"עבריינות נוער":

1. עבריינות נערות- הסברים לתופעה.
2. עברייני נוער המגיעים ממשפחות הרוסות ו"משכפלים" את דפוסי ההרס.
3. נוער עבריין הנגמל מסמים ואלכוהול.
4. כלא "אופק".
5. כפר הגמילה "מלכישוע".
6. סגנונות וסוגי טיפול ושיקום בנוער עבריין.
7. השפעת גיל ההתבגרות והקשרו לעבריינות נוער.
8. תרבות הפנאי והצריכה והקשרה לעבריינות הנוער.
9. ניתוח תופעת עבריינות הנוער באמצעות התאוריות הקרימינולוגיות.
10. טיפול משטרת ישראל בעבריינות נוער.
11. ויקטימולוגיה ועבריינות נוער.

דף הוראות לתלמיד לכתיבת משימת הביצוע+מחווה ציונים:

משימת הביצוע מהווה 20% מציונו הסופי של התלמיד.

עליכם לבחור נושא הקרוב לליבכם או המעניין אתכם במיוחד, מהרשימה המצורפת (ר' משימת ביצוע, ע"מ: 49) ולחקרו באמצעות הכלים ומיומנויות הלמידה שרכשתם. אי-עמידה בזמנים תוריד 10 נקודות מהציון הסופי במשימת הביצוע.

בטבלה להלן מצויינים שלבי ביצוע העבודה, זמני ההגשה, תוכן ומחווה הציונים:

שלבי ביצוע	מועדי מפגשים	תוכן	משקל
כיתה י"א: בחירת נושא והגשת בבליוגרפיה	פגישה אישית: תאריך הגשה:	<u>הסבר</u> -מדוע הנושא נבחר. <u>מקורות בבליוגרפיים</u> : שימוש בלפחות 3 מקורות מידע מהספרות (ולא יותר ממקור אינטרנטי אחד)- מהימנים ועדכניים.	20%
כתיבת מבנה ותוכן	פגישה אישית: תאריך הגשה:	<u>מבנה</u> : דף שער, תוכן עניינים. <u>מבוא</u> : הצגת מטרת העבודה וחשיבותה. רקע תאורטי כללי על הנושא.	40%

	<u>גוף העבודה</u> : נושאים עקריים המוצגים במהלך העבודה (ראשי פרקים)		
20%	הגשת כל התוכן שנכתב עד כה ותיקונים	פגישה אישית: תאריך הגשה:	כיתה י"ב: הגשת עותק ראשון ותיקונים
20%	הגשת העותק השני הכולל סיכום ובבליוגרפיה עדכנית (ר' הגשת בבליוגרפיה-כיתה י"א) <u>סיכום</u> : מטרת העבודה, הנושאים המרכזיים שהוצגו בעבודה, כיצד חשתי במהלך כתיבת העבודה, מה למדתי מכתיבת העבודה.	פגישה אישית: תאריך הגשה:	הגשת עותק מסכם

דו"חות סיור (1-כלא אופק, 1-מלכישוע)

- לכל דו"ח יוצמדו דגשים רלוונטיים לניתוח בנוגע לחומר הנלמד.

תיאור מבנה הכלא (20%)

מיקום בית הסוהר, גודלו, מס' תאים/אגפים, מס' תאי בידוד, חלוקת התאים, מס' אנשים הנמצאים בתא, מיקום המיטות, הציוד בתא, צורת ה"חצר", מיקום אנשי צוות.

תאור נהלי הכלא (15%)

נהל פתיחת-סגירת דלתות, ספירות, אוכל, חלוקת סיגריות וציוד אישי, ביקורי משפחות, חדר חינוך, נהלים שגרתיים/מיוחדים.

שאלות ודלימות שעלו (15%)

מול אנשי הצוות ומול האסירים.
דילמות שהתביישתי לשאול/שאינני מבין.

השוואת מושגים שנלמדו בסיור לחומר הנלמד בכיתה (20%)

יש למלא דף מושגים ופירוטם לפני היציאה לסיור ולהשוותו עם דף מושגים שיכתב בתום הסיור.

רפלקציה (15%)

תחושות אישיות והתבוננות על התנהגותי כתלמיד.

סיכום (15%)

ניסוח סיכום סיור בצורה עניינית וביקורתית.

דו"חות הרצאה (5 הרצאות, ר' פירוט התכנית)

נושאים להתייחסות

1. סיכום ההרצאה במילים שלי. (20%)
2. נושאים ומושגים מרכזיים שהמרצה דיבר עליהם והקשרם לחומר הנלמד. (20%)
3. דגשים מיוחדים של המרצה. (15%)
4. שאלות ודילמות שלא נענו במהלך ההרצאה. (15%)
5. חוויה אישית במהלך ההרצאה והאופן בו השפיעה עלי. (10%)
6. סיכום וביקורת. (20%)

דו"חות ניתוח אירוע אקטואלי/סרט/סרטון (8 דו"חות)

נושאים להתייחסות

1. סיכום במילים שלי. (20%)
2. מושגים מרכזיים שעלו והקשרם לחומר הנלמד. (20%)
3. שאלות ודילמות שעלו במהלך האירוע. (15%)
4. נקודות שוני/דמיון לציפיות שלי לפני האירוע. (15%)
5. תחושותי במהלך הצפייה/הקריאה והשפעתן עלי. (10%)
6. סיכום וביקורת. (20%)

דוגמא לתרגיל מס' 1:

"לפני שבועות אחדים סולק רוברט שטיינהוזר בן ה-19 (תיכונסט גרמני) מבית הספר התיכון בו למד, לאחר שניסה להשתחרר מבחינת הגמר באמצעות פתק מזויף מרופא. שלשום חזר בן ה-19 לנקום על ההשפלה, כשהוא לובש בגדים וכפפות שחורים ועוטה מסיכה על פניו, פתח הצעיר באש מרובה אוטומטי לעבר תלמידים ומורים בקומה הראשונה של הבניין. הירי נמשך כעשר דקות והתוצאות היו קטלניות: שלשה תלמידים ו-13 מורים נהרגו. כן נהרג שוטר שהוזעק למקום בידי שרת בית הספר, שדיווח לראשונה למשטרה על האירוע. בסך הכל נרצחו 17 אנשים ועוד 10 נפצעו. רק לאחר שאחד המורים תלש את המסכה מפניו ודחף אותו לכיתה ריקה, נפסק הירי. הצעיר ההמום ננעל בחדר וירה בעצמו למוות. ליד הגופה נמצאו 500 תרמילים. (כתבה מתוך עיתון מעריב, 28.4.02).

א) נתח את המקרה הנ"ל באמצעות כל תיאוריה מתאימה וכן על פי משנתו של הירשי והשווה בין התיאוריות השונות בהן השתמשת.

ב) כיצד היה מרטון מגדיר את עבירתו של התיכונסט ומדוע לדעתו ביצע את העבירה? כיצד היה מתייחס גלזר למקרה הנ"ל? השווה בין הדעות. (גלזר: ההזדהות הדיפרנציאלית).

ג) נתח את התאבדות הנער בסוף המעשה, באמצעות גישתו של דורקהיים בנושא: הסתגלות, אנומיה והתאבדות. כתוב בהרחבה!

(היעזר במה שקראת בספר קרימינולוגיה של שוהם רהב ואדד וכן מההרצאות).

בבליוגרפיה

בבליוגרפיית חובה לתלמיד

בתחילת השנה יקבל כל תלמיד אוגדן: "תלקיט צילומים ומאמרים בקרימינולוגיה" מתוך רשימת החובה.

אדד משה, וולף יובל (2003) עבריינות וסטייה חברתית: תאורייה ויישום. רמת-גן: אוניברסיטת בר-אילן.

אשד-פלך מיכל (1996) הפסיכולוגיה בשטח ההפקר. רמת השרון: מבע.

גבע רות (1992) אסטרטגיות במניעת פשיעה: שיטות, יישום והערכה. י-ם: משרד המשטרה.

גל נעמי (2003) אלימות נגד נשים: נורמה או סטייה? הוצאת הקיבוץ המאוחד.

גרין דוד (1995) סמים: עובדות, שאלות ובעיות. הוצאה לאור משרד הביטחון.

חובב מאיר (2002) טיפול ושיקום של נפגעי סמים בישראל. ת"א: צ'ריקובר.

חובב מ', סבה ל' ואמיר מ' (2003) מגמות בקרימינולוגיה: תאוריה, מדיניות ויישום. י-ם: המכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית.

חובב מאיר (2004) משטרת ישראל בראי הזמנים. אוניברסיטת ת"א- המרכז הבנתחומי לחקר מדיניות וטיפול בילדים ונוער.

עינת תומר (2005) שפה אסורה. י-ם: הוצאת שוקן.

רונאל נתי (2010) מסחר עברייני ועד קרימינולוגיה חיובית. מתוך: גלילאו, כתב עת למדע ולמחשבה. גליון 140, מוטו תקשורת.

שוהם גיורא שלמה, אדד משה ורהב גיורא (2004) קרימינולוגיה. י-ם ות"א: שוקן.

שוהם גיורא שלמה ואמיר שביט (2002) עבירות ועונשים. י-ם: הוצאת עם עובד.

מאמרים:

בורוכובסקי יגאל, פריד נועה, רונאל נתי ותימור אורי (2010) תכנית הויפאסנה-הערכתה כמודל שיקומי-יישומי בבתי הכלא. בתוך: צוהר לבית הסוהר (13) שב"ס-מחלקת תקשורת והסברה.

פז נתן, (2010) כלכלת סורגים-שוק הסמים בבתי הסוהר בישראל. בתוך: צוהר לבית הסוהר (13) שב"ס-מחלקת תקשורת והסברה.

בבליוגרפיית רשות לתלמיד (מאמרים מרכזיים ימצאו בספרית ביה"ס)

אביגיל מור (2009) ממדי החשיפה ל אלימות מינית בקרב נשים בישראל ומאפייניה: הערכה ראשונית. מתוך: סוגיות חברתיות בישראל. אריאל: הפקולטה למדעי הרוח, המרכז האוניברסיטאי באריאל.

אדד משה (1989) העבריון בהתהוותו. י-ם: אור עם.

אלירם (1996) משטרה וחברה. ת"א: מולטיפרס.

אנגלרד (1992) מבוא לתורת המשפט. י-ם: יהלום.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (1970) פירסומים מיוחדים מספר 322. י-ם: הוצאת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הלפרין-קדרי רות, קארו ענבל (2009) אלימות נגד נשים במשפחה. מתוך: נשים ומשפחה בישראל/דו-דנתון סטטיסטי. רמת-גן: הפקולטה למשפטים בר-אילן.

המבורגר, ר', אזרחי, י', רוזינר, א' ושטיינברג ד' (2005) השימוש בחומרים פסיכואקטיבים בקרב תושבי מדינת ישראל. ירושלים: הרשות למלחמה בסמים.

זלבה (1998) משטרה -אסופת מאמרים, משטרת ישראל.

חובב מאיר, גולן מרים, ווזנר יוחנן (1999) עוברי חוק בישראל. ת"א: צ'ריקובר.

חובב מאיר, גולן מרים, ווזנר יוחנן (1989) שירותי התקון והעבודה הסוציאלית. אוניברסיטת ת"א: פפירוס.

חובב מאיר, מהל חיים וגולן מרים (2008) מסיכון לסיכוי: התערבויות טיפוליות בנוער עור חוק ובצעירים במצוקה. י-ם: כרמל.

כספי יגאל (1996) סמים מסוכנים. חיפה:תמר.

פלום חן (1995) מתבגרים בישראל. ת"א:הוצאת רכס.

שוהם, אשכנזי, רהב, צ'ארד ואדד (1994) אלימות. י-ם: אור-עם.

איך עושים את זה? (2004) משרד החינוך. י-ם.

בבליוגרפיה למורה (כל הבבליוגרפיה רשות וחובה לתלמיד)

בבליוגרפיה נוספת למורה:

Katherine S. Williams (2001) Textbook on Criminology. Fourth edition. Oxford University.

הערה:

חסות אקדמאית- תיכון "המושבה" הינו ביה"ס צומח למדעים ואומנויות, אנו מפתחים קשרים אקדמאיים עם מוסדות אקדמאיים מהיוקרתיים בארץ ע"מ לקדם את תלמידנו למצוינות. כפי שבמגמת תאטרון ניתנת לביה"ס חסות אקדמאית מ"ניסן נתיב"- ותלמידנו יהיו זכאים בעתיד לקבלת פטור מקורסים מסויימים בלימודים, כך גם בביה"ס רימון שנתן חסותו למגמת המוזיקה אצלנו.

אנו נמצאים בתהליכים עם אונ' בר-אילן ואונ' חיפה לקבלת חסות אקדמית מאחת מאונ' אלו- הדומה במובנה לחסויות האחרות בביה"ס.- בכך ניצור קשרים עם בכירי המרצים ונוכל לשלבם בהרצאות חוץ אצלנו (בין השאר) וכ"כ תינתן ההזדמנות לתלמידנו להשתלב בתחום הקרימינולוגיה במוסדות האקדמיה המובילים בארץ.